

ПРАВознавство

Методичні вказівки

**до самостійної роботи студентів за напрямом підготовки
6.030510 – «Товарознавство і торговельне підприємництво»**

Затверджено
на засіданні кафедри
філософії та соціально-
гуманітарних дисциплін
протокол № 11
від 22.05.2013 р.

Чернігів ЧДТУ 2013

Правознавство. Методичні вказівки до самостійної роботи студентів за напрямом підготовки 6.030510 – «Товарознавство і торговельне підприємництво» / Укладач Салькова Т.В. – Чернігів: ЧДТУ. – 2013. – 22 с.

Укладач: Салькова Т.В., викладач

Відповідальний за випуск: Крук О.І., завідувач кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін,
кандидат історичних наук, доцент

Рецензент: Світенюк М.І., ст. викладач кафедри філософії та соціально-гуманітарних дисциплін Чернігівського державного технологічного університету

Вступ

Дисципліна «Правознавство» входить до переліку вибіркових дисциплін гуманітарної підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр».

Утвердження правової держави вимагає підвищення рівня правової освіти, правосвідомості та правової культури. Сучасний випускник, незалежно від профілю роботи, зобов'язаний мати загальну світоглядну та правову культуру, навички пошуку, опрацювання правової інформації.

Мета вивчення дисципліни: зорієнтувати студентів в законодавстві, навчити розуміти зміст найважливіших нормативних актів, а також застосовувати нормативні акти при вирішенні конкретних питань.

Завдання курсу: засвоєння студентами знань про державу і право, розуміння їх в певній системі; усвідомлення тісного зв'язку між правовими знаннями і суспільними відносинами, розгляд системи загальнолюдських принципів і цінностей, відображених у Конституції та законах України, правовій системі в цілому.

Після вивчення дисципліни студенти **повинні знати:** теорію держави і права, основи конституційного права України, основи правового регулювання трудових, цивільних, сімейних, кримінальних та адміністративних відносин.

Студенти **повинні вміти:** визначати вид і характер правовідносин, що мають місце в конкретному випадку; виділяти факти, які мають юридичне значення для вірного і обгрунтованого вирішення справи по суті; знайти правові акти, що регулюють дані відносини, вибрати правові норми, що стосуються поставлених в задачі питань, проаналізувати їх відповідно до конкретних обставин справи, дати обгрунтовані відповіді на поставлені питання.

Самостійна робота студента – основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від лекційних та практичних занять.

Зміст самостійної роботи визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача. Тому поєднання ґрунтовної теоретичної підготовки і вироблення практичних навичок самостійної дослідницької діяльності, уміння інтерпретувати нові знання та уміло використовувати їх для розв'язання проблем практично-прикладного характеру складає сутність сучасної моделі освіти.

Оволодіння певними знаннями із фундаментальних галузей права сприятиме кращому засвоєнню студентами навчальних дисциплін «Підприємницьке право» та «Трудове право».

Тема1. Основи теорії держави

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте у ході самостійної підготовки роботу Енгельса "Виникнення сім'ї, приватної власності і держави". Які особливості виникнення держави у різних народів?
2. Дайте визначення терміну «правова держава» та назвіть її основні ознаки.
3. Охарактеризуйте сучасні концепції держави.

Запитання для самоконтролю

1. Які основні причини виникнення держави?
2. У чому полягають особливості виникнення держави у східних слов'ян?
3. Що лежало в основі регулювання відносин між людьми в докласовому суспільстві?
4. Які основні умови виникнення права?

Рекомендована література

1. Великий енциклопедичний юридичний словник / За ред. акад. НАН України Ю.С. Шемшученка. - К.: Юридична думка, 2007. -992 с.
2. Загальна теорія держави і права: Навч. посібн. / За ред. О.І. Осауленко. - К.: Істина, 2007. - 336 с.
3. Загальна теорія держави і права / За ред. акад. АПрН України, д. ю. н., проф. В.В. Копейчикова. - К.: Юрінком Інтер, 1997. - 320 с.
4. Загальна теорія держави і права / За ред. М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченка, О.В. Петришина. - К.: Право, 2010. - 584 с.
5. Енгельс Ф. Походження сім'ї, приватної власності і держави / Маркс К., Енгельс Ф. Повн. зібр.творів. Т.21 – М.,1964.
6. Історія вчень про державу і право: Підручник / За ред. Г.Г. Деміденка, О.В. Петришина. - К.: Право, 2010 - 256 с.
7. Кельман М.С. Теорія права. Навч. посібн. - Тернопіль: Поліграфіст, 1998.-382 с.
8. Котюк В.О. Теорія права: курс лекцій: Навч. посібн. - К.: Вентурі, 1996.-208 с.
9. Основи права України / За ред. проф. В.Л. Ортинського. 2-е вид. -Львів: Оріяна Нова, 2005. - 368 с.
10. Правознавство: Навч. посібн. / За ред. Т.О. Коломоєць, С.М. Тимченко. - К.: Істина, 2007. - 480 с.
11. Правознавство: Підручник / А.І. Берлач, Д.О. Карпенко та ін., 2-ге вид. - К.: Всеукраїнська асоціація "Правова єдність", 2009. - 792 с.
12. Правознавство: Підручник / С.Е. Демський, В.С. Ковальський, А.М. Колодій (кер. авт. кол.) та ін. / За ред. В.В. Копейчикова., 7-е вид., стер. - К.: Юрінком Інтер, 2003. - 736 с.

13. Правознавство: Підручник / В.Ф. Опришко, Ф.П. Шульженко, С.І. Шимон та ін. / За заг. ред. В.Ф. Опришка, Ф.П. Шульженка. -К.: КНЕУ, 2003. - 767 с.
14. Правознавство: Підручник / А.І. Берлач, С.С. Бичкова, Д.О. Карпенко, А.М. Колодій, А.Ю. Олійник, В.І. Осадчий. - К.: Всеукраїнська асоціація "Правова єдність", 2008. - 792 с.
15. Світова класична думка про державу і право: Навч. посібн. / Є.Ф. Безродний (кер.), Г.К. Ковальчук О.С. Масний. - К.: Юрінком Інтер, 1999. -400 с.
16. Скакун О. Ф.Теорія держави і права: Підручник., 2-е вид.-Харків: Консум, 2005. - 656 с.
17. Теория государства и права / Под ред. Н.И. Матузова и А.В. Малько. - М.: Юристъ, 2004. - 767 с.
18. Теорія держави і права: Підручник / С.Л. Лисенков, А.М. Колодій, О.Д. Тихомиров, В.С. Ковальський. / За ред. С.Л. Лисенкова. - К.: Юрінком Інтер, 2005. - 448 с.
19. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 688 с.
20. Теорія держави і права: Навч. посібн. / А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, С.Л. Лисенков та ін. / За заг. ред. С.Л. Лисенкова, В.В. Копейчикова. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 368 с.

Методичні рекомендації

Розкриваючи причинні зв'язки щодо формування державної влади, системи відповідних органів, політизації соціального управління тощо, необхідно зазначити, що на процес виникнення держави впливали різні чинники, які умовно можна розподілити на групи /військові, економічні, організаційні, інтелектуальні/. Однак, у кожного народу був свій шлях одержавлення, що говорить про певні особливості цього процесу у кожному конкретному випадку. Слід проаналізувати у першому завданні етапи формування державності у давніх слов'ян, народів інків, майя, де поряд із загальними причинами виникнення держави існували й особливі.

Правову державу можна розглядати як новий етап розвитку державності. Як зазначено в юридичній літературі, правову державу не можна проголосити, а тому вона повинна відбутися через реформи економічних, політичних, державних і правових інститутів, реальну зміну характеру взаємовідносин між суспільством, державою і особистістю. Розглядаючи друге завдання, студентам необхідно розпочати з визначення правової держави, зупинитися на характеристиці кожної окремо взятої ознаки, пояснити, що означає непорушність прав, свобод та законних інтересів людини і громадянина; панування права в усіх сферах суспільного життя; поділ влади на законодавчу, виконавчу і судову; взаємна відповідальність особи і держави; високий рівень правосвідомості та правової культури громадян тощо.

При підготовці до третього завдання акцентуйте увагу на наступні концепції держави: теорія еліт; теорія плюралістичної та елітарної

демократії; концепція соціальної держави і політики загального благоденства; теорія конвергенції; теорія солідаризму тощо. Охарактеризуйте кожну із запропонованих теорій, назвіть їх представників, позитивні та негативні моменти концепцій.

Тема 2. Основи теорії права

Завдання для самостійної роботи

1. Дайте визначення соціальних норм і норм права. Доведіть, що норми права є особливим видом соціальних норм.
2. Порівняйте поняття «система права» і «правова система». Необхідно співставити, як трактують поняття "правова система" найбільші вітчизняні правознавці, що спеціалізуються в даній галузі (див. роботи: С.С.Алексєєва, В.В. Копейчикова, Н.І.Матузова, П.М.Рабіновича і ін.).
3. Чому систему права називають «внутрішньою» будовою права, а систему законодавства – «зовнішньою» його будовою?

Запитання для самоконтролю

1. Що таке соціальні норми і які види соціальних норм Вам відомі?
2. Що означає поняття «право» в об'єктивному розумінні? Що означає поняття «суб'єктивне право»?
3. З яких елементів складається система права?
4. Що є первинною «клетинкою» системи права та системи законодавства.

Рекомендована література

1. Алексєєв С.С. Государство и право: Учебное пособие: Допущено Министерством образования и науки РФ в качестве учебного пособия для студентов высших учебных заведений, обучающихся по направлению и специальности "Юриспруденция" / С.С. Алексєєв. - учеб. изд. - М.: Проспект; ТК Велби, 2008. – 152 с.
2. Загальна теорія держави і права: Навч. посібн. / За ред. О.І. Осауленко. – К.: Істина, 2007. - 336 с.
3. Загальна теорія держави і права / За ред. В.В. Копейчикова. - К.: Юрінком Інтер, 1997. - 320 с.
4. Основи права України / За ред. ВЛ. Ортинського. 2-ге вид. - Львів: Оріяна Нова, 2005. - 368 с.
5. Теорія держави і права / За ред. М.В. Цвіка, В.Д. Ткаченка, О.В. Петришина. - К.: Право, 2010. - 584 с.
6. Іванов В.М. Історія держави і права України: Навч. посібн. -К.: Атіка, 2007. - 728 с.
7. Історія вчень про державу і право: Підручник / За ред. Г.Г. Деміденка, О.В. Петришина. - К.: Право, 2010. - 256 с.
8. Історія держави і права зарубіжних країн. 6-те вид. / За ред. В.П. Глиняного. - К.: Істина, 2009. - 768 с.

9. Історія держави і права України. Ч. I: Підручник. У 2-хт. / А.Й. Рогожин, М.М. Страхов, В.Д. Гончаренко та ін.; За ред. А.И. Рогожина. -К.: Юрінком Інтер, 1996.-368 с.
10. Історія держави і права України. Ч. 2: Підручник. У 2-х т. / А.И. Рогожин, М.М. Страхов, В.Д. Гончаренко та ін.; За ред. А.Й. Рогожина. -К.: Юрінком Інтер, 1996. - 448 с.
11. Історія держави і права України: Навч. посібн. / За ред. В.М. Заруби. - К.: Центр учбової літератури, 2006. -416 с.
12. Матузов Н.И. Теория государства и права. – М., 2004.- 421 с.
13. Основи права України / За ред. ВЛ. Ортинського. 2-ге вид. - Львів: Оріяна Нова, 2005. - 368 с.
14. Правознавство: Підручник / А.І. Берлач, Д.О. Карпенко та ін. 2-ге вид. - К.: Правова єдність, 2009. - 792 с.
15. Правознавство: Підручник/СЕ. Демський, В.С. Ковальський, А.М. Колодій (кер.) та ін.; За ред. В.В. Копейчикова. 7-ме вид., стер. - К.: Юрінком Інтер, 2003. - 736 с.
16. Правознавство: Підручник/ В.Ф. Опришко, Ф.П. Шульженко, С.І. Шимон та ін.; За заг. ред. В.Ф. Опришка, Ф.П. Шульженка. - К.: КНЕУ, 2003.-767 с.
17. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права і держави. - К.: Атіка, 2001.-176 с.
18. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. - Х.: Консум, 2001.-656 с.
19. Теорія держави і права. Академічний курс: Підручник / За ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 688 с.
20. Теорія держави і права: Навч. посібн. / А.М. Колодій, В.В. Копейчиков, С.Л. Лисенков та ін.; За заг. ред. С.Л. Лисенкова, В.В. Копейчикова. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 368 с.
21. Теорія держави і права: Підручник / С.Л. Лисенков, А.М. Колодій, О.Д. Тихомиров, В.С. Ковальський; За ред. С.Л. Лисенкова. - К.: Юрінком Інтер, 2005. - 448 с.
22. Теорія держави і права: Навч. посібн. / В.М. Суботін, О.В. Філонов, Л.М. Князькова, І.Я. Тодоров. - К.: Знання, 2005. - 327 с.

Методичні рекомендації

Вивчення першого завдання студентам потрібно розпочати з визначення соціальних норм, перерахувати види соціальних норм (норми моралі, звичаї, традиції, корпоративні норми, релігійні норми). Необхідно з'ясувати ті ознаки, що характеризують єдність соціальних норм та права (наприклад: 1. Право і мораль переслідують у кінцевому випадку одні цілі. 2. У права та моралі один і той же об'єкт регулювання - суспільні відносини 3. Право і мораль визначають кордони можливих вчинків та інші). Крім єдності соціальних норм та права, слід визначити відмінності цих явищ. Після цього доцільно показати взаємодію соціальних норм та права. Отже, порівнюючи правові норми з іншими соціальними нормами, зазначте, що право – це особливий вид соціальних норм, який

характеризується взаємозв'язком із державою і є особливим засобом соціального регулювання.

Розглядаючи друге завдання, зверніть увагу на усвідомлення сутності понять «система права» та «правова система». Надалі нагадайте, що розуміється під системою права. Підкресліть, що категорія "правова система" є більш широким, комплексним поняттям. Акцентуйте, що дане поняття є дещо новим для вітчизняної науки. Поясніть, чому комплексну оцінку всієї юридичної сфери виражає саме ця категорія. Дослідіть елементи правової системи. Закінчити відповідь слід визначенням "правової системи". Зробіть висновок, як співвідносяться між собою поняття "система права" і "правова система".

Відповідь на третє питання самостійної роботи дозволяє виявити взаємозв'язок і співвідношення системи права і системи законодавства. Дайте визначення даних категорій. Підкресліть, що це тісно взаємозалежні, але в той же час самостійні поняття. Вони виступають двома сторонами однієї сутності і співвідносяться між собою як зміст і форма. (Пригадайте, що означають загальнофілософські категорії "зміст" і "форма"). Поясніть, що система права подає внутрішню структуру права як такого, а система законодавства виражає будівлю джерел права, тобто є сукупністю нормативно-правових актів. У такий спосіб система законодавства постає зовнішнім вираженням системи права. Підкресліть і доведіть, що по суті вони не можуть існувати в суспільстві одне без одного. Водночас між ними є певні розходження. Виділіть ці розходження. Аргументуйте, чому встановлення правильного співвідношення між системою права і системою законодавства вважається найважливішим завданням як правової теорії, так і юридичної практики.

Тема 3. Конституційне право України

Завдання для самостійної роботи

1. Проаналізуйте Закон України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 року. Які способи набуття і припинення громадянства передбачені цим законом?
2. Використовуючи II розділ Конституції України «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина», надайте класифікацію конституційних прав і свобод людини і громадянина. Охарактеризуйте конституційні обов'язки громадян.
3. Ознайомтеся з Законом України «Про всеукраїнський референдум» від 6 листопада 2012 року.
4. Що таке «виборча система» і які види виборчих систем Вам відомі? Які етапи включає виборчий процес в Україні?

Запитання для самоконтролю

1. Надайте визначення прав, свобод і обов'язків громадян ?
2. Дайте поняття громадянства і належності до громадянства України. Охарактеризуйте принципи громадянства.

3. Які підстави та порядок набуття та припинення громадянства України.
4. Які питання вирішуються виключно референдумом і які питання не можуть виноситися на референдум?
5. Якими особливостями відзначаються вибори народних депутатів України?
6. Охарактеризуйте особливості виборів Президента України.
7. Якими особливостями відзначаються вибори до місцевих рад?

Рекомендована література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р.
2. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р.
3. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р.
4. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р.
5. Закон України "Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки України, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 10 липня 2010р. № 2487- VI.
6. Закон України "Про вибори народних депутатів України" від 17 листопада 2011 р. №4061 -VI.
7. Закон України «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 року № 474-XIV.
8. Закон України «Про внесення змін до Конституції України щодо проведення чергових виборів народних депутатів, Президента України, депутатів Верховної Ради Автономної Республіки України, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 01.02.2011р.- № 2952-17.
9. Закон України "Про всеукраїнський референдум" від 6 листопада 2012 р. №5475 - VI.
10. Закон України "Про громадянство України" від 18 січня 2001 р. №2235-III.
11. Закон України "Про громадянські об'єднання" від 22 березня 2012 р. № 4572- VI.
12. Закон України «Про Кабінет Міністрів України» від 7 жовтня 2010 року №2591- VI.
13. Закон України "Про Конституційний Суд України" від 16 жовтня 1996 р. №422/96-ВР.
14. Закон України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квітня 1999 року №586- XIV.
15. Закон України "Про місцеве самоврядування в Україні" від 21 травня 1997 р. № 280 / 97 - ВР.
16. Закон України "Про політичні партії в Україні" від 5 квітня 2001 р. №2365-III.
17. Закон України "Про статус народного депутата України" від 17 листопада 1992 р.-№ 2790 - XII.
18. Закон України "Про статус депутатів місцевих рад" від 11 липня 2002 р. №93- IV.
19. Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 7 липня 2010 р.

№ 2453-VI.

20. Закон України "Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини" від 23 грудня 1997 р. № 776/97 - ВР.
21. Закон України «Про центральні органи виконавчої влади» від 17 березня 2011 р. № 3166 - VI.
22. Журавський В.С., Серьогін В.О., Ярмиш О.Н. Державне будівництво та місцеве самоврядування в Україні: Підручник. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 672 с.
23. Історія української конституції / Упоряд. А.Г. Слюсаренко, М.В. Томенко. - К.: Право, 1997.
24. Конституційне право України. Академічний курс: Підручник: У 2 т. - Т. 2 / За заг. ред. Ю.С. Шемшученка. - К.: Юридична думка, 2008. - 800 с.
25. Конституційне право України: Підручник. 2-ге вид. / В.Ф. Погорілко, В.П. Федоренко. - К.: Правова єдність, 2006. - 428 с.
26. Конституційне право України / За ред. О.Ф. Фрицького. - К.: Юрінком Інтер, 2006.- 512 с.
27. Конституційне право України: Підручник / За ред. Ю.М. Тодици, В.П. Колісника та Ю.Г. Барабаша. - Х.: Право, 2008. -416 с.
28. Конституційно-правові форми безпосередньої демократії в Україні: проблеми теорії і практики. - К.: Інститут держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2001. - 356 с.
29. Кравченко В.В. Конституційне право України: Навч. посібн. 4-те вид. - К.: Атіка, 2006. - 568 с.
30. Правознавство: Підручник / В.Ф. Опришко, Ф.П. Шульженко, С.І. Шимон та ін.; За заг. ред. В.Ф. Опришка, Ф.П. Шульженка. - К.:КНЕУ, 2003.-767 с.
31. Скомороха В.Є. Конституційна юрисдикція в Україні: проблеми теорії, методології і практики. - К.: Леся, 2007. -716 с.
32. Скрипнюк О.В. Конституція України та її функції: проблеми теорії та практики реалізації. - К.: Академія правових наук України, 2005.-168 с.
33. Совгіря О.В., Шукліна Н.Г. Конституційне право України: Навч. посібн. - К.: Юрінком Інтер, 2007. - 632 с.
34. Стецюк П.Б. Основи теорії конституцій та конституціоналізму: Навч. посібн. - Львів: Астролябія, 2005. - 232 с.
35. Теліпко В.Е. Конституційне та конституційно-процесуальне право України: Навч. посібн. - К.: ЦУЛ, 2009. - 568 с.
36. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: Підручник. - К.: Юрінком Інтер, 2006. - 496 с.
37. Шляхтун П.П. Конституційне право України: Підручник - К.: Освіта України, КНТ, 2008. - 592 с.
38. Шляхтун П.П. Конституційне право: Словник юридичних термінів. - К.: Либідь, 2005. - 568 с.

Методичні рекомендації

Однією зі складових конституційно-правового статусу особи є громадянство. Тому необхідно вяснити, розглядаючи перше завдання, що являє собою інститут громадянства, як він зумовлює взаємні права і обов'язки особи і держави, громадянином якої вона є. Детально ознайомтеся з принципами громадянства, за якими Конституція України і Закон України «Про громадянство України» від 18 січня 2001 року визначають істотні риси відносин громадянства. Дослідіть підстави набуття і припинення громадянства в нашій державі. Наприклад, громадянство України набувається: за народженням, шляхом вступу до громадянства, внаслідок відновлення громадянства тощо. Поясніть, які вимоги ставляться до осіб, що бажають бути громадянином.

Ядром правового статусу людини і громадянина є права, свободи і обов'язки. У правах, свободах і обов'язках не лише фіксуються стандарти поведінки, які вважаються обов'язковими, корисними, доцільними для нормальної життєдіяльності суспільства, але й розкриваються основні принципи відносин держави і особи. Отже, у другому завданні необхідно з'ясувати зміст таких понять, як «право», «свобода» та «обов'язок» людини і громадянина. Звідси випливає також необхідність розмежування понять «особа» і «громадянин», вказати на специфічні риси, які характеризують ці категорії та відмежовують одну від одної.

Більш глибоко і детально дослідіть закріплені в Конституції України невід'ємні права і свободи людини та громадянина, що належать їм від народження чи внаслідок наявності у них громадянства України, гарантуються державою і становлять правовий статус особи в Україні. У цьому завданні потрібно вказати на специфічні ознаки конституційних прав і свобод та навести, використовуючи розділ II Конституції України, класифікацію конституційних прав і свобод за їх змістом. На прикладі конкретних статей Конституції показати, які у громадян України є права: особисті (громадянські) права і свободи; політичні права і свободи; економічні, соціальні та культурні права і свободи. Окремо потрібно зазначити обов'язки людини і громадянина, тобто вимоги, які пред'являються кожній людині і громадянину, аби він діяв чітко визначеним конституційною нормою чином для забезпечення інтересів суспільства, держави та окремих людей і громадян.

У сучасних умовах розбудови демократичної держави важливим видається визначення народовладдя як приналежність народові країни всієї державної влади та здійснення її в інтересах усього суспільства і кожної людини. Залежно від форми волевиявлення народу розрізняють інститути представницької та безпосередньої демократії. Представницька демократія - це засіб реалізації волі народу через обраних представників в органи влади. Безпосередня демократія - це пряме волевиявлення народу або безпосереднє здійснення волі громадян у питаннях державного і суспільного життя. Безпосередня демократія є найважливішою формою здійснення народом державної влади. До інститутів безпосередньої

демократії відносять референдум, вибори, обговорення проектів нормативних актів, загальні збори громадян та ін.

Найважливішою формою безпосередньої демократії є референдум - спосіб прийняття громадянами шляхом голосування законів та інших рішень з важливих питань загальнодержавного та місцевого значення. Охарактеризуйте Закон України «Про всеукраїнський референдум» від 6 листопада 2012 року. З яких питань Конституція України передбачає обов'язкове проведення всеукраїнського референдуму?

Вибори в Україні здійснюються на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні (ст.71 Конституції України). Встановлюється, що вибори є вільними. Право голосу мають громадяни, які на день проведення виборів досягли 18 років.

Проаналізуйте поняття виборів і види виборів. В Україні безпосередньо населенням обираються народні депутати в парламент України - Верховну Раду України, глава держави - Президент України, депутати Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних і міських голів. Виборча система регулюється Конституцією України, Законами України «Про вибори народних депутатів України» від 17 листопада 2011 р., «Про вибори Президента України» від 5 березня 1999 року, «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки України, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів» від 10 липня 2010р., «Про Центральну виборчу комісію» від 30 червня 2004 року тощо. Слід розкрити принципи та стадії виборчого процесу відповідно до законодавства України. Необхідно розглянути особливості виборчих систем, а також специфіку застосування мажоритарної та пропорційної виборчих систем в Україні.

Тема 4. Трудове право України

Завдання для самостійної роботи

1. Відповідно до ст. 50–65 Кодексу законів про працю України (далі КЗпП України) розгляньте поняття і види робочого часу.
2. Ознайомтеся з главою V «Час відпочинку» КЗпП України. Що таке час відпочинку? Які його види Вам відомі?
3. Дайте загальну характеристику Закону України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 року.
4. Які форми та системи оплати праці передбачені главою VII «Оплата праці» КЗпП України та Законом України „Про оплату праці” від 24 березня 1995 року ?
5. Використовуючи КЗпП України, порівняйте матеріальну та дисциплінарну відповідальність.

Запитання для самоконтролю

1. Надайте визначення робочого часу. Які види його тривалості Вам відомі?
2. Які існують законодавчі обмеження щодо залучення працівників до надурочних робіт?
3. Назвіть види часу відпочинку. Охарактеризуйте види відпусток.
4. Які види стягнень застосовуються при загальній та спеціальній дисциплінарній відповідальності?
5. Що таке дисциплінарний проступок?
6. Який порядок накладання та зняття дисциплінарних стягнень передбачений чинним законодавством?
7. Назвіть умови та підстави матеріальної відповідальності у трудовому праві?
8. У яких випадках застосовується підвищена матеріальна відповідальність?

Рекомендована література

1. Конституція України, прийнята 28 червня 1996 р.
2. Кодекс законів про працю України від 10 грудня 1971 р. № 322 -VIII.
3. Закон України «Про зайнятість населення» від 5 липня 2012 р. № 5067 -VI.
4. Закон України "Про колективні договори і угоди" від 1 липня 1993 р. №3356 -XII.
5. Закон України "Про відпустки" від 15 листопада 1996 р. № 504/96 - ВР.
6. Закон України "Про охорону праці" від 14 жовтня 1992 р. № 2694 -XII.
7. Закон України "Про оплату праці" від 24 березня 1995 р. № 108/95 -ВР.
8. Закон України "Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)" від 3 березня 1998 р. № 137/98 ВР.
9. Болотіна Н.Б. Трудове право України: Підручник.- 5-те вид. перероб. і доп.- К.: Знання, 2008.- 860с.
10. Стичинський Б.С., Зуб І.В., Ротань В.Т. Науково-практичний коментар до законодавства про працю України. 4-те вид. - К.: А.С.К., 2003.
11. Трудове право України: Академічний курс: підручник / [А. Ю. Бабаскін, Ю. В. Баранюк, С. В. Дріжчана та ін.]; за заг. ред. Н. М. Хуторян. – К.: Вид-во А.С.К., 2004.
12. Трудове право України: Збірник нормативно-правових актів / Упоряд. Л.А. Бущенко, І.А. Ветухова. - Х.: Консум, 2001.
13. Прокопенко В.І., Козак З.Я. Кодекс законів про працю України. Науково-практичний коментар / За ред. І.П. Лаврінчук. - Х.: Консум, 2003.
14. Трудове право України: Академ. курс: Підручник/ П.Д. Пилипенко, В.Я. Буряк, З.Я. Козак та ін.; За ред. П.Д. Пилипенка. - К.: Юрінком Інтер, 2004.-536 с.
15. Трудове право України: Підручник / За ред. Н.Б. Болотіної. 4-те вид. - К.: Вікар, 2006. - 725 с.
16. Трудове право України: Навч. посібн. 3-тє вид. / За ред. П.Д. Пилипенка. - К., 2009. - 208 с.
17. Трудове право України: Підручник: За ред. В.С. Венедиктова. - К.: Істина, 2008.- 384 с.

Методичні рекомендації

При розгляді першого завдання самостійної роботи студентам необхідно, передусім, звернути увагу на поняття таких термінів: «робочий час», «робочий день», «робочий тиждень», «режим робочого часу». Вкажіть, як визначається нормальний, скорочений, неповний та ненормований вид робочого часу. До яких категорій працівників застосовуються названі вище види тривалості робочого часу. Які правові наслідки виникають при встановленні неповного та скороченого робочого часу, в чому полягає різниця між ними? З'ясуйте поняття надурочних робіт.

Друге завдання передбачає аналіз ст. 66–84 КЗпП України. Законодавством встановлені такі види часу відпочинку: перерви протягом робочого дня (зміни); щоденний відпочинок (міжзмінна перерва); вихідні дні (щотижневий відпочинок); святкові та неробочі дні; відпустка. Охарактеризуйте їх.

Використовуючи КЗпП України та Закон України «Про відпустки» від 15 листопада 1996 року, студенти повинні розглянути в третьому завданні наступні види відпусток: щорічні відпустки; додаткові відпустки у зв'язку з навчанням; творчі відпустки; соціальні відпустки; відпустки без збереження заробітної плати. Який порядок надання відпусток передбачений чинним законодавством?

При підготовці до четвертого завдання з'ясуйте поняття заробітної плати та її структуру (основна та додаткова). Зверніть увагу на те, що основою організації оплати праці є тарифна система, а її складовими елементами є такі: тарифно-кваліфікаційні характеристики (довідники); тарифні сітки; тарифні ставки; схеми посадових окладів. Дайте характеристику кожному з цих елементів.

Розглядаючи останнє завдання, студентам необхідно вивчити поняття дисциплінарної та матеріальної відповідальності, порівняти їх види, порядок застосування та розміри. Дисциплінарна та матеріальна відповідальність працівників – вид юридичної відповідальності, що передбачена законодавством за неправомірну поведінку.

При вивченні дисциплінарної відповідальності користуйтеся ст.147-152 КЗпП України. Проаналізуйте склад дисциплінарного проступку. Вкажіть, що за порушення трудової дисципліни до працівника може бути застосовано тільки один з таких заходів стягнення: догана; звільнення. Акцнтуйте на порядку притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності і на строках накладання стягнення.

Відповідно до ст.130–138 КЗпП України передбачені наступні види матеріальної відповідальності: обмежена, повна, підвищена і колективна (бригадна) відповідальності. Студенти повинні розглянути кожен вид матеріальної відповідальності і визначити різницю між ними.

Тема 5. Цивільне право України

Завдання для самостійної роботи

1. Розглядаючи книгу п'яту «Зобов'язальне право» Цивільного кодексу України, з'ясуйте поняття зобов'язання та підстави їх виникнення і припинення?
2. Ознайомтеся зі статті 626-654 Цивільного кодексу України. Що таке договір у цивільному праві? Які види класифікації договорів Вам відомі?
3. Проаналізуйте статті 546-597 Цивільного кодексу України. Які Ви знаєте способи забезпечення виконання зобов'язань?

Запитання для самоконтролю

1. Які Вам відомі підстави виникнення зобов'язань?
2. Які вимоги встановлює законодавство до виконання зобов'язань їх сторонами?
3. Які Ви знаєте підстави припинення зобов'язань?
4. Що таке порушення зобов'язання? Які правові наслідки настають у випадку порушення зобов'язань?
5. Назвіть забезпечення виконання зобов'язань. З якою метою вони застосовуються?

Рекомендована література

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-ІУ.
2. Енциклопедія цивільного права України / За ред. Я.М. Шевченко. - К.: Юрінком Інтер, 2009.- 952 с.
3. Право інтелектуальної власності: Акад. курс: Підручник / О.А. Підпригора, О.Б. Бутнік-Сіверський, В.С. Дроб'язко та ін.; За ред. О.А. Підпригори, О.Д. Святоцького. 2-ге вид. - К.: Юрінком Інтер, 2004. - 672 с.
4. Правознавство: Підручник / Авт. кол.: Демський С.Е., Ковальський В.С, Колодій А.М. (кер. авт. кол.) та ін.; За ред. В.В. Копейчикова. 7-ме вид., стереот. - К.: Юрінком Інтер, 2003. - 736 с.
5. Правознавство: Підручник / В.Ф. Опришко, Ф.П. Шульженко, С.І. Шимон та ін.; За заг. ред. В.Ф. Опришка, Ф.П. Шульженка. -К.-КНЕУ, 2003.-767 с.
6. Спадкове право України: Навч. посібн. / За ред. Ю.О. Заїки - К., 2005.- 216 с.
7. Цивільне право України: Акад. курс: Підручник. У 2 т. 2-ге вид. -Т. 1. Загальна частина / Я.М. Шевченко, І.М. Кучеренко, М.В. Венецьката ін. / За заг. ред. Я.М. Шевченко. Упоряд. С.Є. Морозова. -К.: Юрінком Інтер, 2006. -696 с.
8. Цивільне право України: Акад. курс: Підручник. У 2 т. 2-ге вид. -Т. 2. Особлива частина / Я.М. Шевченко, І.М. Кучеренко, М.В. Венецька та ін. / За заг. ред. Я.М. Шевченко. Упоряд. С.Є. Морозова. -К.: Юрінком Інтер, 2006.-520 с.

9. Цивільне право України / Ю.В. Білоусов, В.А. Ватрас, С.Д. Гринько та ін. / За ред. Р.О. Стефанчука. - К., 2009. - 536 с.
10. Цивільне право України: Підручник. 2-е вид. / За ред. О.В. Старцева, Є.О. Харитонова, О.І. Харитонової. - К.: Істина, 2008. - 816 с.
11. Цивільне право України: Навч. посібн. / За ред. Н.Ю. Голубевої, Є.О. Харитонова. - К.: Істина, 2008. - 280 с.
12. Цивільні правовідносини: Навч. посібн./За ред. Є.О. Харитонова, О.І. Харитонової. - К., 2008. - 303 с.
13. Цивільне та сімейне право України: Підручник / За ред. Є.О. Харитонова, Н.Ю. Голубевої. - К., 2009. - 968 с.
14. Цивільний кодекс України: Коментар. - Х.: Одиссей, 2003. - 856 с.
15. Цивільний процес України: Підручник / За ред. Ю.С. Червоного. - К.: Істина, 2007. - 392 с.

Методичні рекомендації

Розпочати підготовку до першого завдання самостійної роботи варто з визначення зобов'язального права та зобов'язання в цілому. Вкажіть, з яких елементів складаються зобов'язання, і поясніть, хто є суб'єктами зобов'язань, з приводу яких об'єктів виникають зобов'язання, і що становить зміст вказаних зобов'язань. Потрібно зазначити, на що спрямовуються зобов'язання, які права та обов'язки виникають у суб'єктів зобов'язань. Також необхідно проаналізувати та визначити підстави, які слугують виникненню зобов'язань і передбачені Цивільним кодексом України. Наведіть приклади. Детально розгляньте підстави, з настанням яких припиняються зобов'язальні відносини між суб'єктами. Поясніть, які правові наслідки настають у результаті таких діянь.

Через важливість договору в цивільному обороті та з огляду на те, що він є основною підставою виникнення зобов'язально-правових відносин далі потрібно надати визначення договору, встановити, які права та обов'язки він породжує для учасників. У другому завданні треба звернути увагу на те, що є предметом договору і становить його зміст, вказати, які умови договору визнаються як істотні, доцільно на прикладі конкретних договорів дослідити ці питання. Зверніть увагу на те, як воля осіб, що укладають договір, впливає на його дійсність. Як цивільне законодавство визначає договори, в яких виявлено волю однієї, двох, чи більшої кількості осіб. З якого моменту договори набувають юридичного значення, тобто вважаються укладеними? Проаналізуйте, якої форми слід дотримуватися при укладенні різних видів договорів. В яких випадках необхідне нотаріальне посвідчення договору і які правові наслідки можуть настати, якщо не дотримуватися форми договору? Вкажіть на способи укладення договорів.

Досліджуючи останнє завдання самостійної роботи, необхідно опрацювати питання забезпечення виконання зобов'язань. Зверніть увагу на такі способи забезпечення, як поручительство, гарантія, застава, завдаток, притримання та неустойка (штраф, пеня). З'ясуйте, в чому різниця між поручительством та гарантією, які суб'єкти мають їх давати,

які обсяги прав та обов'язків у поручителя та гаранта. До яких видів зобов'язань може застосовуватися пеня? Акцентуйте увагу на тому, що способи забезпечення виконання зобов'язань обираються сторонами зобов'язань на власний розсуд, залежно від ситуації та наявних можливостей.

Тема 6. Сімейне право України

Завдання для самостійної роботи

1. Ознайомтеся з главою 13 «Особисті немайнові права і обов'язки батьків та дітей» Сімейного кодексу України. Які підстави позбавлення батьківських прав? Які права втрачають у майбутньому особи, позбавлені батьківських прав?
2. Які заходи передбачаються для влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування відповідно до сімейного законодавства?
3. Розгляньте главу 18 «Усиновлення» Сімейного кодексу України. Які особи можуть бути усиновлені, а які – усиновителями?

Запитання для самоконтролю

1. Які основні права та обов'язки матері, батька і дитини Вам відомі?
2. Доведіть взаємність прав та обов'язків дітей та батьків.
3. Які існують підстави позбавлення батьківських прав? Вкажіть наслідки позбавлення батьківських прав.
4. Який порядок призначення опіки та піклування передбачений чинним законодавством?
5. Які правові наслідки породжує усиновлення?

Рекомендована література

1. Сімейний кодекс України від 10 січня 2002 № 2947- III.
2. Ариванюк Т.О. та ін. Сімейне право України: Підруч./В.С.Гопанчук (ред.). – К: Істина, 2002. – 304 с.
3. Борисова В.І., Яроцький В.Л., Пучковська І.Й., Баранова Л.М. та ін. Сімейне право України: Підручник. – К: Юрінком Інтер, 2004. – 264 с.
4. Дякович М.М. Сімейне право: Навч. посібн. – К., 2009. – 512 с.
5. Мироненко В.П., Пилипенко С.А. Сімейне право України: Підручник. – К., 2008. – 477 с.
6. Ромовська З.В. Українське сімейне право: Підручник. – К., 2009. – 495 с.
7. Сімейне право України: Навч. посібн./ За ред. Є.О. Харитонова. – К., 2008. – 200 с.
8. Сімейне право України: Підручник. 2-ге вид./Л.М. Баранова, В.І.Борисова, І.В. Жилінкова; за заг.ред. В.І. Борисової, І.В. Жилінкової. – К.: Юрінком Інтер, 2009. – 320 с.
9. Сімейне право України: Практикум. – К.: Знання, 2007. – 284 с.

10. Сімейне право України: Підручник / За ред. В.С.Гопанчука. – К., 2008. – 465 с.
11. Цивільне та сімейне право України: Підручник / За ред. Є.А.Харитонова, Н.Ю.Голубєвої. – К., 2009. – 968 с.

Методичні рекомендації

Дослідіть взаємні права батьків і дітей у першому завданні, акцентуйте увагу на кореспонденцію прав дітей обов'язкам батьків і навпаки. Особливої уваги на сьогоднішній день набуває проблема позбавлення батьківських прав щодо осіб, які не виконують належним чином обов'язків по догляду за дитиною. В яких випадках та в якій процедурі має застосовуватись така санкція щодо батьків? Також встановіть умови, за яких такі батьки можуть поновити свої батьківські права.

Зверніть увагу у другому завданні на те, що Сімейний кодекс встановлює декілька варіантів влаштування дітей, позбавлених батьківського піклування, тому варто дослідити кожен з них, а саме: встановлення опіки, піклування, усиновлення дитини та укладення договору про патронат над дитиною. Які органи займаються цими питаннями та в якому порядку відбувається оформлення цих відносин?

При підготовці третього завдання з'ясуйте наступні питання. Надайте поняття усиновлення. Які права та обов'язки усиновителів і усиновлених? Поясніть умови та порядок усиновлення. При яких випадках визнається недійсність усиновлення, при яких розглядається скасування усиновлення?

Тема 7. Кримінальне право України

Завдання для самостійної роботи

1. Відповідно до статей 36-43 Кримінального кодексу України, розгляньте обставини, що виключають суспільну небезпечність і протиправність діяння під час вчинення злочину.
2. Ознайомтеся зі стадіями вчинення злочину, які передбачені розділом III «Злочин, його види та стадії» Загальної частини Кримінального кодексу України.
3. Що таке співучасть? Які види співучасті Вам відомі? У чому полягають особливості кримінальної відповідальності при співучасті?

Запитання для самоконтролю

1. Які види злочинних груп розрізняють у кримінальному праві?
2. Що таке добровільна відмова від доведення злочину до кінця? Чи передбачена кримінальна відповідальність при добровільній відмові від вчинення злочину?
3. Які норми Кримінального кодексу України закріплюють принцип презумпції невинуватості?

4. Що таке стадія вчинення злочину? Які стадії злочину Вам відомі?
5. Перерахуйте обставини, що пом'якшують покарання.

Рекомендована література

1. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341 - III.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квітня 2012 р. № 4651 -VI.
3. Вереша Р.В. Кримінальне право України. Загальна частина: Навч. посібн. - К.: Центр учбової літератури, 2008. - 960 с.
4. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник / За ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. - К.; Х.: Юрінком Інтер -Право, 2008.
5. Кримінальне право України. Особлива частина: Підручник / За ред. М.І. Бажанова, В.В. Сташиса, В.Я. Тація. - К.; Х.: Юрінком Інтер -Право, 2008.-416 с.
6. Кримінальне право України. Загальна та Особлива частини: Навч. посібн. / За ред. В.М. Стратонова. - К., 2006. - 400 с.
7. Кримінальне право України. Загальна частина: Підручник. 3-тє вид. / Ю.В. Александров, В.І. Антипов, М.В. Володько та ін. За ред. М.І. Мельника, В.А. Клименка. - К.: Юридична думка, 2004. -352 с.

Методичні рекомендації

Під час розгляду першого завдання студентам потрібно усвідомити значення таких суспільних явищ, які виключають злочинність діяння. До таких обставин Кримінальний кодекс України (далі КК України) відносить:

- необхідну оборону (ст.36 КК України);
- уявну оборону (ст.37 КК України);
- затримання особи, що вчинила злочин (ст.38 КК України);
- крайню необхідність (ст.39 КК України);
- фізичний чи психічний примус (ст.40 КК України);
- виконання наказу або розпорядження (ст.41 КК України);
- діяння, пов'язане з ризиком (ст.42 КК України);
- виконання спеціального завдання з попередження чи розкриття злочинної діяльності організованої групи чи злочинної організації (ст.43 КК України).

Детальніше зупиніться на вказаних обставинах, проаналізуйте їх характерні особливості. Дайте відповідь на питання: в чому полягає різниця між необхідною обороною та крайньою необхідністю? Яке значення мають зазначені обставини при притягненні особи до кримінальної відповідальності і накладенні покарання? Проаналізуйте випадки «перевищення меж» під час застосування обставин, що виключають злочинність діяння.

Підготовку до другого завдання варто почати з того, що мається на увазі під стадіями скоєння злочину згідно з Кримінальним кодексом України. Стадії злочину можуть міститися лише у злочинах, вчинених з прямим

умислом. Проаналізуйте, чому не можна виділити стадії у злочинах, які вчинені з необережною формою провини? Кримінальний кодекс України визначає злочинними і караними три стадії вчинення злочину, а саме: 1) готування до злочину (ст.14 КК України); 2) замах на злочин (ст.15 КК України), який разом з готуванням до злочину становлять незакінчений злочин; 3) закінчений злочин (13КК України). Дайте характеристику кожній стадії вчинення злочину.

Ознайомтеся з розділом VI «Співучасть у злочині» Загальної частини Кримінального кодексу України. Укажіть, хто є співучасником, які види співучасників і форми співучасті передбачені чинним законодавством. Які особливості притягнення співучасників до кримінальної відповідальності?

Тема 8. Адміністративне право України

Завдання для самостійної роботи

1. Ознайомтеся з Особливою частиною Кодексу України про адміністративні правопорушення? Які види адміністративних правопорушень Вам відомі?
2. Проведіть аналіз закону України «Про державну службу» від 16 грудня 1993 року і, посилаючись на статті цього акта:
 - а) проведіть класифікацію посад державних службовців, основними критеріями якої є організаційно-правовий рівень органу, який приймає на роботу, обсяг і характер компетенції на конкретній посаді, роль та місце посади в структурі органу державної влади;
 - б) назвіть обмеження, пов'язані з проходженням державної служби.

Запитання для самоконтролю

1. Які види адміністративних правопорушень Вам відомі?
2. Розкрийте зміст поняття «державна служба» та назвіть ознаки, які їй притаманні.
3. На яких принципах ґрунтується державна служба?
4. Охарактеризуйте правовий статус державного службовця.

Рекомендована література

1. Конституція України від 28 червня 1996 р.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення. Прийнятий 07.12.1984 р. №8073-Х.
3. Кодекс адміністративного судочинства України від 6 липня 2005 р. № 2447 - IV.
4. Закон України "Про державну службу в Україні" від 16 грудня 1993 р. №3723-ХІІ.
5. Закон України "Про звернення громадян" від 2 жовтня 1996 р. №393\96 - ВР.
6. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. № 4495 - VI.

7. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник : У 2 т. - Т. 1. Загальна частина. Ред. кол.: В.Б. Авер'янов (гол.) та ін. -К.: Юридична думка, 2004. - 584 с.
8. Кодекс адміністративного судочинства України: науково-практичний коментар / За ред. С.В. Ківалова, О.М. Пасенюка, О.М. Харитонової. - К., 2009. - 656 с.
9. Адміністративне право України. Академічний курс: Підручник : У 2 т. - Т. 2. Особлива частина / Ред. кол.: В.Б. Авер'янов (гол.) та ін. - К.: Юридична думка, 2005. - 624 с.
10. Адміністративне право України: Підручник / За ред. Ю.П. Битяка. - К.:Юрінтер, 2007- 544 с.
11. Адміністративне право України: Підручник / За ред. Т.О. Коломoeць -К.: Істина, 2009.- 480 с.
12. Адміністративне судочинство: Підручник / Т.О. Коломoeць. - К.: Істина, 2009. - 256 с.
13. Адміністративне право України: Навч. посібн. / За ред. Г.Ю. Гулевської, Т.О. Коломoeць. - К., 2008. -216 с.

Методичні рекомендації

При розгляді першого завдання студентам необхідно звернути увагу на відповідальність за окремі види адміністративних правопорушень, що передбачена статтями 41-212 КпАП України: в галузі охорони праці та здоров'я населення; правопорушення, що посягають на власність; в галузі охорони природи, використання природних ресурсів, охорони пам'яток історії та культури; в промисловості, будівництві та у сфері паливно-енергетичних ресурсів; у сільському господарстві; на транспорті, в галузі шляхового господарства і зв'язку та інші.

У другому завданні з'ясуйте основні положення діяльності державних службовців, їх правовий статус, який визначається Законом України "Про державну службу". На законодавчому рівні визначення поняття "державного службовця" надається в ст. 1 Закону України "Про державну службу" через визначення самої державної служби, тобто державний службовець — це особа, яка здійснює професійну діяльність, займаючи посади в державних органах та їхньому апараті щодо практичного виконання завдань і функцій держави та одержує заробітну плату за рахунок державних коштів.

Студентам слід знати, що під функціями державної служби слід розуміти основні напрями практичної реалізації правових норм інституту державної служби, які сприяють досягненню відповідної мети правового регулювання державно-службових відносин і виконанню державною службою своєї соціальної ролі і державно-правового призначення.

Зверніть увагу на нижченаведені питання. Поняття і види державних службовців. Права і обов'язки державних службовців. Порядок проходження державної служби. Відповідальність державних службовців.

ЗМІСТ

Вступ	3
Тема 1. Основи теорії держави.	4
Тема 2. Основи теорії права	6
Тема 3. Конституційне право України	8
Тема 4. Трудове право України.....	12
Тема 5. Цивільне право України	15
Тема 6. Сімейне право України.....	17
Тема 7. Кримінальне право України.....	18
Тема 8. Адміністративне право України.....	20